

La Constitució sobre la Sagrada Litúrgia del Concili Vaticà II

La Constitució sobre la Sagrada Litúrgia, “Sacrosantum Concilium” (SC) va ser el primer document promulgat pel Concili Vaticà II, al final de la segona sessió (4 de desembre de 1963). D’alguna manera reflectia i visualitzava les grans intuïcions del concili. Als 50 anys de la seva promulgació, n’oferim l’esquema i les principals aportacions. (La numeració correspon a la indicació dels paràgrafs de la mateixa Constitució).

Proemi

Fidel als seus objectius, el Concili “creu que també li pertoca, d’una manera especial, de procurar la renovació i el foment de la litúrgia” (1), ja que la litúrgia “contribueix en un grau màxim a fer que els fidels expressin en la seva vida, i manifestin als altres, el misteri de Crist i la naturalesa autèntica de la veritable Església (...), i al mateix temps els enforteix admirablement per predicar el Crist, i també presenta l’Església als qui són a fora” (2). Per això es proposa “recordar els principis i establir les normes” per portar a la pràctica aquesta renovació i foment de la litúrgia (3). La majoria de normes pràctiques afecten només el ritu

romà, tot reconeixent “un dret i un honor” als altres diversos ritus, que han de ser “conservats, afavorits i revigoritzats” (4).

Capítol I

Principis generals de restauració i foment de la Sagrada Litúrgia

◆ Naturalesa de la Sagrada Litúrgia i la seva importància per a la vida de l'Església

L'obra de la salvació dels homes volguda per Déu des del principi "l'acomplí el Crist Senyor, sobretot amb el misteri pasqual"; ell és el "mitjancer entre Déu i els homes", "l'instrument de la nostra salvació" (5). *L'Església continua aquesta obra de Crist en la litúrgia*: "mai no ha parat de reunir-se per celebrar el misteri pasqual" (6). "Jesucrist és sempre present en la seva Església, sobretot en les accions litúrgiques": en el ministre que les presideix, en les espècies eucarístiques i en els altres sacraments, en la Paraula proclamada, en la mateixa Església aplegada en el seu nom. La litúrgia "és l'exercici del sacerdoci de Jesucrist, en el qual, per mitjà de signes sensibles", l'home se santifica i "tot el Cos místic de

Jesucrist, o sigui el Cap i els seus membres", reten culte a Déu (7). D'alguna manera, "per la litúrgia de la terra participem i pregustem ja la del cel" (8).

"La sagrada litúrgia no exhauereix tota l'activitat de l'Església" (9), però "és el cim al qual tendeix l'acció de l'Església i, a la vegada, el cim al d'on brolla tota la seva força". "Per tant, la gràcia ens ve de la litúrgia, i sobretot de l'Eucaristia, com de la font", i s'obté, amb el màxim d'eficàcia, *la santificació dels homes en Crist i la glorificació de Déu* (10). "Però, per assegurar aquesta plena eficàcia, cal que els fidels vagin a la sagrada litúrgia amb una recta disposició espiritual, que el seu esperit concordi amb la seva veu..., *que els fidels hi participin de manera conscient, activa i fructuosa*" (11). "La vida espiritual no es limita a la sola participació en la sagrada litúrgia" (12); "són molt recomanats els exercicis piadosos del poble cristià", sempre que "s'harmonitzin amb la sagrada litúrgia, en certa manera en derivin, i hi condueixin el poble, perquè la litúrgia, en la seva naturalesa, els sobrepassa moltíssim" (13).

◆ Necessitat de promoure la formació litúrgica i la participació activa

“La Santa Mare Església desitja molt que tots els fidels siguin conduïts en aquella participació plena, conscient i activa, que els exigeix la naturalesa de la litúrgia i a la qual tenen dret i obligació en virtut del baptisme” (14). Per aconseguir-ho, cal en primer lloc assegurar la *formació litúrgica* del clergat (professors preparats, assignatura central en

els estudis teològics, lligada a la vida espiritual...) “perquè entenguin cada vegada més plenament el que fan en les funcions sagrades, visquin la vida litúrgica, i la comuniquin als fidels” (15-18). Igualment, “cal que els pastors persegueixin amb constància i paciència la instrucció litúrgica i la *participació activa dels fidels, interna i externa*” (19).

◆ Renovació de la Sagrada Litúrgia

L'Església vol procurar “una renovació general de la litúrgia, perquè el poble cristià n'obtingui amb més seguretat abundància de gràcies; ja que la litúrgia consta d'una part immutable establerta per Déu, i de parts sotmeses a canvis, que amb el pas del temps poden o han de variar... En aquesta renovació, cal ordenar els textos i ritus de manera que manifestin, amb més claredat, les coses santes que signifiquen, i el poble cristià les pugui captar més fàcilment i participar-hi amb una celebració plena, activa i comunitària” (21).

A) Normes generals. Només pot modificar la litúrgia l'autoritat competent (22), amb una acurada investigació que assegurï la conservació de la sana tradició i l'obertura al progrés legítim (23). En aquesta renovació “és cabdal la importància de la Sagrada

Escriptura” (24), i “cal revisar els llibres litúrgics” (25).

B) Normes derivades de la naturalesa de la litúrgia com a acció jeràrquica i comunitària. “Les accions litúrgiques no són accions privades, sinó celebracions de l'Església” (26). Per tant, cal preferir les celebracions comunitàries, “amb assistència i participació activa dels fidels” a les celebracions individuals i privades (27). “En les celebracions litúrgiques, cadascú, celebrant o fidel, complint el seu ofici, ha de fer tot i només allò que li pertoca” (28); fins i tot “els escolans, lectors, comentadors i els qui pertanyen a la 'schola cantorum' compleixen un veritable ministeri litúrgic”, que han d'exercir amb pietat, ordre, i per al qual els cal també formació (29). “Per promoure la participació activa, cal fomentar les aclamacions, respostes, salmeig, antífones, cants

del poble, com també les accions o gestos i les actituds corporals; cal també guardar un sagrat silenci” (30); *cal preveure allò que correspon als fidels* (31) i no fer cap accepció de persones (32).

C) Normes derivades del caràcter didàctic i pastoral de la litúrgia. “Encara que la sagrada litúrgia sigui principalment el culte a la majestat divina, també conté una gran instrucció per al poble fidel” (33). Per això, “els ritus han de resplendir per una *noble simplicitat*, han de ser *comprensibles per la seva brevetat* i han d’evitar repeticions inútils, han de ser adaptats a la intel·ligència dels fidels i, en general, no han de necessitar massa explicacions” (34). Cal “establir una *lectura més abundant, variada i apta de la Sagrada Escriptura*”, cuidar la predicació, preveure monicions breus... (35).

Tot i mantenir la llengua llatina, “*es pot donar més lloc a la llengua vernacla*”, ja que “sovint pot ser molt útil per al poble” (36).

D) Normes per a l’adaptació a la mentalitat i a les tradicions dels pobles. “L’Església no té cap desig d’imposar una uniformitat rígida”, sinó que “cultiva i fomenta les qualitats i els dons espirituals de les diverses nacions i pobles..., amb la condició que s’avinguin amb les qualitats de l’esperit litúrgic autèntic i veritable” (37). Per això, “*salvada la unitat substancial del ritu romà, s’obrirà la porta a les diversitats i adaptacions legítimes*” (38); “en alguns llocs i circumstàncies (a les missions) és urgent una adaptació litúrgica més profunda” (40), sempre sota la competència de l’autoritat eclesiàstica (39).

◆ **Necessitat d’impulsar la vida litúrgica a la diòcesi i a la parròquia**

Especialment a la catedral al voltant del bisbe (41), “perquè floreixi el sentit de comunitat

parroquial, sobretot en la celebració comunitària de la missa dominical” (42).

◆ **Necessitat d’impulsar l’acció pastoral litúrgica**

Cal establir les comissions litúrgiques nacionals (44), diocesanes o interdiocesanes (45), i també les

comissions de música sagrada i d’art sagrat, que treballaran conjuntament amb la de litúrgia (46).

Capítol II

El sagrat misteri de l'Eucaristia

Jesucrist va establir, en l'últim sopar, el sacrifici eucarístic “que perpetua el sacrifici de la creu”: “memorial de la seva mort i resurrecció, sagrament de pietat, senyal d'unitat, lligam de caritat, convit pasqual, en el qual es rep el Crist, l'ànima s'omple de gràcia, i se'ns dóna la penyora de la glòria futura” (47). L'Església intenta que els cristians no hi assisteixin “com a espectadors estranys i muts, sinó que, entenent-lo bé a través dels ritus i les pregàries, participin en l'acció sagrada de manera conscient, piadosa i activa” (48). Per això, cal *revisar l'ordinari de la missa, “de manera que es manifesti, d'una manera més clara, la característica pròpia de cada una de les parts i la seva connexió mútua”*; cal simplificar els afegits inútils i restablir allò important que s'hagi perdut (50). També cal renovar la lectura de l'Escriptura en la celebració,

“perquè la taula de la Paraula de Déu sigui parada amb més abundància a favor dels fidels” (51); es recomana l'homília, que “és part de la mateixa litúrgia” (52); el restabliment de la pregària dels fidels (53); “que es pugui donar un lloc adient a la llengua vernacle en les misses celebrades amb poble” (54); es recomana la comunió dels fidels, fins i tot en alguns casos sota les dues espècies (55). Es destaca la unitat de les dues parts de la missa: la litúrgia de la Paraula i la litúrgia eucarística, que esdevenen “un sol acte de culte” (56); i s'amplia la possibilitat de la concelebració (57), exhortant a establir-ne un nou ritu (58).

Capítol III

Els altres sacraments i sacramentals

Es recorda el significat dels sacraments (59) i dels sacramentals (60), que tenen un *gran valor pastoral per als fidels* (61). Per això cal també revisar-ne els ritus, “ja que amb els anys s'han introduït certes coses per les quals la seva naturalesa i el seu fi són menys clars per als nos-

tres temps” (62). També s'admet l'ús de la llengua pròpia (63), es restableix el catecumenat d'adults (64) i, en terres de missió, s'admeten elements indígenes (65).

Sobre el baptisme (66-70), cal revisar els ritus del baptisme d'adults i d'infants, per als baptismes

comunitaris i altres casos, per als ja batejats... També cal revisar el ritu de la confirmació “perquè es vegi més clara l’íntima connexió amb tota la iniciació cristiana” (71), la penitència (72), el sagrament “que és millor anomenar Unció dels malalts” (73-75), les ordenacions (76). També

“s’ha de revisar i enriquir el ritu de la celebració del matrimoni, perquè es manifesti la gràcia del sagrament i s’inclueixin les obligacions dels esposos de manera més clara”, s’obre la possibilitat d’adaptacions (77) i es demana explícitament que s’esmeni l’oració per l’esposa, “de manera que inculqui la igualtat dels dos esposos” (78). Finalment, es demana també la revisió dels sagramentals i les benediccions (79), la professió religiosa (80) i el ritu funeral, “que ha d’expressar de forma més manifesta el caràcter pasqual de la mort cristiana” (81).

Capítol IV L’Ofici diví

Jesucrist va introduir en aquest món la lloança que es canta eternament al cel. “Aquest ministeri sacerdotal continua per mitjà de la seva Església” en la recitació de l’Ofici diví (83), que consagra, a través de les hores, tot el dia a Déu (84). Per tal que esdevingui profitós, cal que *“es restauri el curs tradicional de les hores de manera que, en tant que sigui possible, sigui restituïda a cada hora el temps autèntic que en realitat li pertoca”* (88.94): les Laudes al matí, les Vespres a l’hora vespertina (aquestes són les dues hores principals), les Completes a l’acabament del dia, les Matines es poden resar (fora del cor) a qualsevol hora del dia; se suprimeix l’hora Prima, mentre que, fora del cor, de les hores Tèrcia, Sexta i Nona “se’n

pot escollir una de les tres” (89). Cal formació litúrgica i bíblica (90), revisar el salteri i distribuir els salms en més d’una setmana (91), revisar les lectures (92), restablir els himnes (93). Es recorda les comunitats que tenen obligació de recitar l’Ofici en el cor (95), però també els preveres (96) i molts religiosos (97); en aquests casos, es recomana que sempre que es pugui es resi en comú i es canti (98). *“Es recomana que fins i tot els laics resin l’Ofici diví amb els sacerdots, o bé reunits entre ells, i fins i tot en particular”*. Per això també cal que es fomenti que, almenys els diumenges i les festes més solemnes, “les hores principals, sobretot les Vespres, siguin celebrades en comú a l’església” (100). Pel que fa a la llen-

gua, tot i que “els clergues han de conservar la llengua llatina”, s’obre la possibilitat de les traduccions en

llengua vulgar, sempre que ho concedeixi l’Ordinari i la traducció estigui aprovada (101).

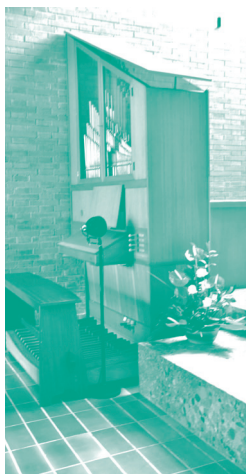
Capítol V L’any litúrgic

L’obra salvadora de Crist és celebrada cada setmana i també en el curs de l’any; així s’explica “tot el misteri de Crist en el cicle de l’any” (102). “*L’Església celebra el misteri pasqual cada vuit dies, el dia anomenat amb raó dominica o dia del Senyor...*, que és el fonament i el cor de tot l’any litúrgic” (106). “*El propi del temps ha de mantenir el seu lloc adient per damunt de les festes dels sants, perquè tot el cicle dels misteris de la salvació sigui celebrat degudament*” (108); “perquè

les festes dels sants no superin la celebració dels mateixos misteris de la salvació, moltes d’elles han de ser deixades per a la celebració de cada església particular, o nació, o família religiosa, restant esteses a l’Església universal només aquelles que recorden sants d’importància veritablement universal” (111). *Cal revisar l’any litúrgic*, especialment la Quaresma, perquè quedi més clar el seu sentit baptismal i penitencial (109-110).

Capítol VI La música sagrada

“La tradició musical de tota l’Església constitueix un tresor de preu inestimable, excel·lent per damunt de les altres expressions d’art, sobretot perquè el cant sagrat, unit a les paraules, constitueix una part necessària i integral de la litúrgia solemne”. Per això cal que la música sagrada “estigui connectada amb l’acció litúrgica, de vegades expressant

l’oració amb més suavitat o fomentant la unanimitat, altres vegades enriquint amb més solemnitat els sagrats ritus. *L’Església aprova totes les formes d’art autèntic, si tenen les qualitats necessàries, i les admet en el culte diví*” (112). Es dóna primacia a la litúrgia solemne i cantada, es permet incorporar la llengua vernacle (113), es recomanen les ‘scholae

cantorum', però sempre que "tot el conjunt dels fidels pugui aportar la participació activa que li pertoca" (114).

Cal formació musical i litúrgica (115); es reconeix el cant gregorià "com el propi de la litúrgia romana", tot i que no s'exclou la polifonia, "mentre respongui a l'esperit de l'acció litúrgica" (116). Cal fomentar el cant popular religiós (118) i admetre la música sagrada pròpia dels pobles de missions (119). L'orgue de tubs ha de ser tingut en gran estima,

però "es poden admetre també altres instruments, mentre siguin aptes o adaptables a l'ús sagrat, encaixin amb la dignitat del temple, i ajudin de debò a l'edificació dels fidels" (120). S'anima a ampliar el repertori, amb "melodies que tinguin les característiques de l'autèntica música sagrada..., que fomentin la participació activa de tota la comunitat dels fidels..., amb textos trets sobretot de les Sagrades Escripures i de les fonts litúrgiques" (121).

Capítol VII

L'art sagrat i els paraments sagrats

L'art sagrat té una gran dignitat, ja que pretén "expressar la bellesa divina... i conduir piadosament l'esperit de l'home a Déu... Per això les coses dedicades al culte sagrat han de ser verament dignes, decoroses i belles" (122). "L'Església no ha tingut cap estil artístic com a propi, sinó que ha admès les formes de cada temps d'acord amb el caràcter i la situació dels pobles i les necessitats dels diversos ritus": per això l'art té llibertat d'estil (123), sempre que s'harmonitzi i ajudi a la fe. L'art sagrat ha de "cercar més una noble bellesa que la sumptuositat...

En la construcció d'edificis sagrats es mirarà que serveixin per a celebrar-hi les funcions sagrades i assegurin la participació litúrgica" (124). "La pràctica d'exposar imatges sagrades en les esglésies per a la veneració dels fidels ha de seguir vigent, però amb un nombre moderat i amb el degut ordre" (125). Cal, doncs, prestar interès en conservar els objectes i obres d'art, en ajudar els artistes, revisar la legislació, millorar la formació dels clergues... (126-129).